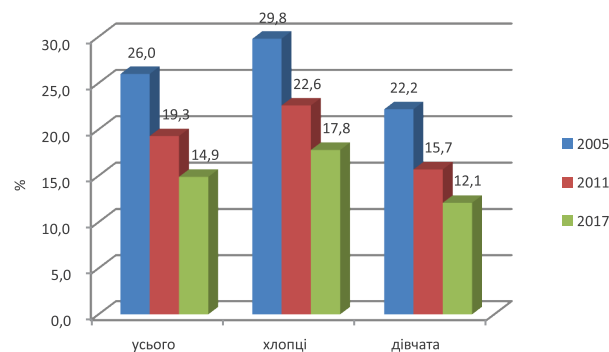
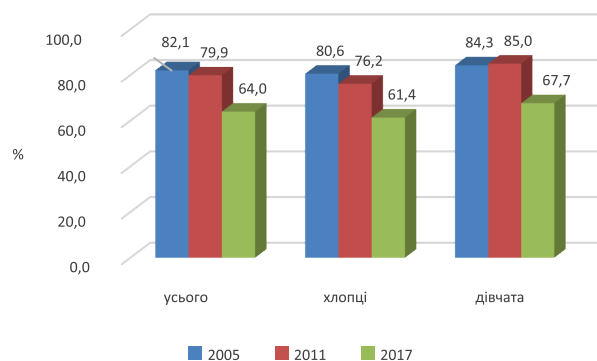

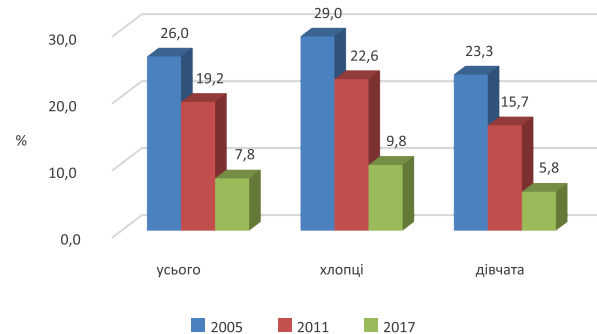
м Поширеність теперішнього вживання тютюну, за статтю, GYTS Україна, 2005, 2011 та 2017 рр.

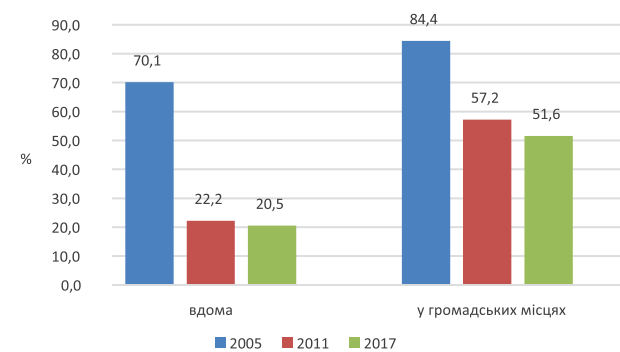
о Спроби відмовитися від куріння серед теперішніх курців тютюну, за статтю, GYTS Україна, 2005, 2011 та 2017 рр.

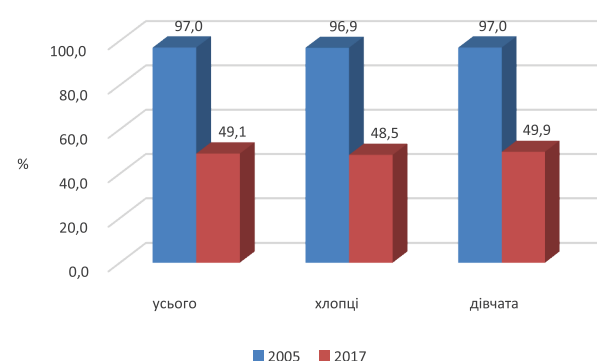
є Молоді люди, які мають будь-яку річ із логотипом тютюнового бренду, за статтю, GYTS Україна, 2005, 2011 та 2017 рр.

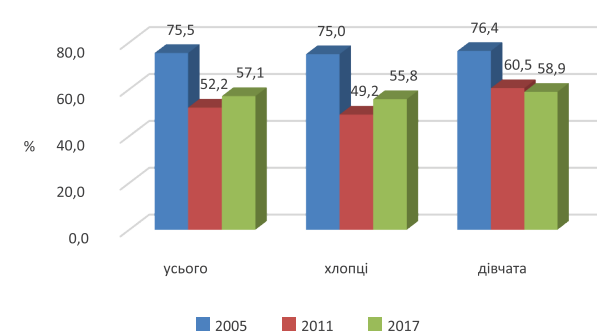
р Молоді люди, які зазнавали впливу тютюнового диму вдома та громадських місцях^{3,4}, GYTS Україна, 2005, 2011 та 2017 рр.

ш Молоді люди, які помічали антитютюнову інформацію у ЗМІ, за статтю, GYTS Україна, 2005 та 2017 рр.

г Теперішні курці сигарет, які купували сигарети у точках продажу¹⁰, за статтю, GYTS Україна, 2005, 2011 та 2017 рр.

ЦІЛІ GYTS

Глобальне опитування молоді щодо вживання тютюну (GYTS) – компонент Глобальної системи епідеміологічного нагляду за споживанням тютюнових виробів (GTSS) та світовий стандарт для систематичного моніторингу вживання молоддю тютюну (як курильного, так і бездимного) та відстеження ключових показників контролю над тютюном.

GYTS – крос-секційне національно репрезентативне опитування учнівської молоді у віці 13 – 15 років. У дослідженні використовують протокол збору даних, стандартний для усіх країн, включно з Україною. Дослідження GYTS розширює можливості країни щодо розробки, впровадження та оцінювання програм з контролю над тютюном. Воно також допоможе країнам виконати їхні зобов'язання за Рамковою конвенцією із боротьби проти тютюну Всесвітньої організації охорони здоров'я (РКБТ ВООЗ) щодо отримання результатів, які можна порівнювати як у межах країни, так і між країнами. ВООЗ розробила MPOWER – комплекс заходів, передбачених Рамковою конвенцією та спрямованих на скорочення попиту на тютюнові вироби. Серед цих заходів:

МЕТОДОЛОГІЯ GYTS

У дослідженні GYTS використовується стандартизована методологія, яка передбачає двоступінчасту вибірку. Як первинні одиниці відбору використовували загальноосвітні школи, які відбирали випадковим чином з імовірністю, пропорційною їх розміру. У відібраних школах випадковим чином обиралися класи, усі учні яких брали участь у опитуванні шляхом самостійного заповнення стандартного опитника з низкою опційних запитань. Кожна із країн, які беруть участь у дослідженні, може адаптувати запитання під свої потреби. До українського опитника було включено такі теми: вживання тютюну (курильного та бездимного), припинення куріння, вплив тютюнового диму, вплив засобів масової інформації, доступність та наявність тютюнових виробів, а також знання та ставлення щодо вживання тютюну. Відповіді із заповнених опитників були зчитані автоматично завдяки спеціальній технології ("bubble sheets"). Усі анкети були анонімними.

В Україні проект GYTS було проведено тричі – у 2005, 2011 та 2017 роках Інститутом громадського здоров'я ім. О.М.Марзеєва НАМН України у співпраці з Міністерством охорони здоров'я України. Загальна частка тих, хто відповів, склала 81,6%. Усього опитники заповнили 4 065 учнів 7 – 9 класів, з них 3 040 були у віці 13-15 років. До аналізу результатів було включено лише відповіді 13-15-річних респондентів.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ GYTS

ВЖИВАННЯ ТЮТЮНУ

- 14,9% молодих людей, 17,8% хлопців та 12,1% дівчат є теперішніми споживачами тютюнових виробів (курильних та бездимних).
- 13,5% молодих людей, 16,2% хлопців та 10,7% дівчат є теперішніми курцями тютюну.
- 9,2% молодих людей, 10,8% хлопців та 7,7% дівчат є теперішніми курцями сигарет.
- 3,1% молодих людей, 3,1% хлопців та 3,2% дівчат є теперішніми споживачами бездимного тютюну.

ЕЛЕКТРОННІ СИГАРЕТИ

- 18,4% молодих людей, 22,6% хлопців та 14,0% дівчат є теперішніми споживачами електронних сигарет.

ПРИПИНЕННЯ ВЖИВАННЯ ТЮТЮНУ

- Понад 60% теперішніх курців намагалися припинити курити протягом останніх 12 місяців.
- Понад 60% теперішніх курців хочуть відмовитися від куріння на даний момент.

ВПЛИВ ТЮТЮНОВОГО ДИМУ

- 20,5% молодих людей зазнавали впливу тютюнового диму вдома.
- 51,6% молодих людей наражалися на вплив тютюнового диму у закритих приміщеннях в громадських місцях.

НАЯВНІСТЬ ТА ДОСТУПНІСТЬ ТЮТЮНУ

- 57,1% теперішніх курців сигарет купували сигарети у магазинах, супермаркетах, кіосках чи у вуличних торговців.
- Серед теперішніх курців сигарет, які купували сигарети, 46,3% змогли їх придбати попри свій вік.

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

- Майже половина молодих людей помічали антитютюнову інформацію у ЗМІ.
- Понад 60% молодих людей помічали будь-яку рекламу або стимулювання продажу сигарет у місцях продажу.
- Майже кожна десята молода людина мала якусь річ із логотипом тютюнового бренду.

ЗНАННЯ ТА СТАВЛЕННЯ

- 66,3% молодих людей впевнені, що вдихання вторинного тютюнового диму їм шкодить.
- 70,4% молодих людей підтримують заборону куріння у закритих приміщеннях в громадських місцях.

¹ Питання щодо електронних сигарет вперше було включено у дослідження 2017 року, тому даних за попередні роки для порівняння немає.

² Схильність або вразливість до вживання тютюну у майбутньому розраховувалася для тих, хто відповів «безумовно, так», «мабуть, так» або «мабуть, ні» на запитання «Якщо один із твоїх найкращих друзів запропонує тобі спробувати тютюновий виріб, ти спробуєш?», або відповів «точно так», «мабуть, так» або «мабуть, ні» на запитання «Як ти думаєш, чи спробуєш ти будь-який тютюновий виріб протягом наступних 12 місяців?».

³ Протягом останніх 7 днів.

⁴ До 2011 року використовувалося визначення «громадські місця».

⁵ Серед теперішніх курців сигарет (у 2017 році було використано визначення «серед теперішніх курців тютюну»).

⁶ Серед тих, хто дивився телевізор, відео або фільми протягом останніх 30 днів.

⁷ Протягом останніх 12 місяців.

⁸ Курили сигарети, курили інші тютюнові вироби (сигари, сигарили, люльку, кальян) і / або вживали бездимний тютюн у будь-який час протягом останніх 30 днів.

⁹ Включає медіа-повідомлення на телебаченні, радіо, в Інтернеті, на біл-бордах, постерах, у газетах та журналах, фільмах.

¹⁰ Точка продажу – супермаркет, магазин, кіоск, вуличний торговець, - де теперішні курці сигарет останнього разу купували сигарети протягом останніх 30 днів.

Всесвітня організація
охорони здоров'я
Європейське регіональне бюро

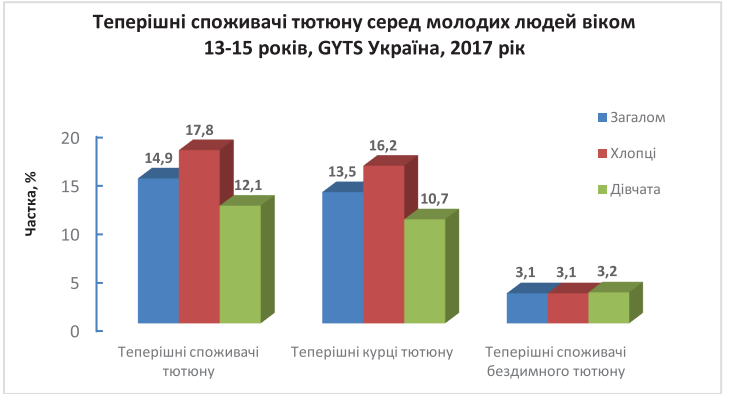
МІНІСТЕРСТВО
ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ

The mark "CDC" is owned by the US Dept. of Health and Human Services and is used with permission. Use of this logo is not an endorsement by HHS or CDC of any particular product, service, or enterprise.

ВЖИВАННЯ ТЮТЮНУ			
КУРЦІ ТЮТЮНУ	УСЬОГО (%)	ХЛОПЦІ (%)	ДІВЧАТА (%)
Теперішні курці тютюну ¹	13,5	16,2	10,7*
Теперішні курці сигарет ²	9,2	10,8	7,7
Часті курці сигарет ³	2,8	3,7	2,0
Теперішні курці інших тютюнових виробів ⁴	6,2	7,4	5,1
Будь-коли курили тютюнові вироби ⁵	46,6	51,5	41,5*
Будь-коли курили сигарети ⁶	35,4	39,3	31,5*
Будь-коли курили інші тютюнові вироби ⁷	28,5	32,0	24,9*
СПОЖИВАЧІ БЕЗДИМНОГО ТЮТЮНУ			
Теперішні споживачі бездимного тютюну ⁸	3,1	3,1	3,2
Будь-коли споживали бездимний тютюн ⁹	7,8	8,6	6,9
СПОЖИВАЧІ ТЮТЮНУ <i>(курільного та / або бездимного)</i>			
Теперішні споживачі тютюну ¹⁰	14,9	17,8	12,1*
Будь-коли споживали тютюн ¹¹	48,3	53,7	42,8*
СХИЛЬНІСТЬ АБО ВРАЗЛИВІСТЬ			
Потенційні користувачі тютюну серед тих, хто ніколи його не вживав ¹²	18,9	19,5	18,1
Ніколи не вживали тютюн, але думають, що їм може сподобатися курити сигарети	8,0	7,5	8,4

ЕЛЕКТРОННІ СИГАРЕТИ			
	УСЬОГО (%)	ХЛОПЦІ (%)	ДІВЧАТА (%)
Теперішні споживачі електронних сигарет ¹⁴	18,4	22,6	14,0*
Будь-коли вживали електронні сигарети ¹⁵	40,3	46,2	34,1*

ПРИПИНЕННЯ ВЖИВАННЯ ТЮТЮНУ			
	УСЬОГО (%)	ХЛОПЦІ (%)	ДІВЧАТА (%)
Теперішні курці, які намагалися припинити курити протягом останніх 12 місяців	64,0	61,4	67,7
Теперішні курці, які хочуть відмовитися від куріння на даний момент	62,3	63,9	59,7
Теперішні курці, які думають, що зможуть припинити курити, коли захочуть	92,3	91,9	92,9
Теперішні курці, які будь-коли отримували допомогу / пораду щодо припинення куріння від фахівця	11,1	10,5	12,1

ВПЛИВ ТЮТЮНОВОГО ДИМУ			
	УСЬОГО (%)	ХОПЦІ (%)	ДІВЧАТА (%)
Молоді люди, які зазнавали пливу тютюнового диму вдома ¹⁶	20,5	19,5	21,5
Молоді люди, які наражалися на вплив тютюнового диму у будь-яких закритих приміщеннях в громадських місцях ¹⁶	51,6	47,3	56,0*
Молоді люди, які наражалися на вплив тютюнового диму поза приміщеннями у громадських місцях ¹⁶	70,5	67,1	73,7*
Молоді люди, які бачили, як хтось курить усередині шкільної будівлі або на території школи ¹⁷	55,0	59,2	50,5*

НАЯВНІСТЬ ТА ДОСТУПНІСТЬ ТЮТЮНУ			
	УСЬОГО (%)	ХЛОПЦІ (%)	ДІВЧАТА (%)
Теперішні курці сигарет, які купували сигарети у магазинах, супермаркетах, кіосках чи у вуличних торговців	57,1	55,8	58,9
Теперішні курці сигарет, які змогли придбати сигарети попри свій вік ¹⁹	46,3	44,4	48,5
Теперішні курці сигарет, які купували сигарети поштучно ²⁰	18,8	16,6	21,7

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ			
РЕКЛАМА ТЮТЮНУ	УСЬОГО (%)	ХЛОПЦІ (%)	ДІВЧАТА (%)
Молоді люди, які помічали рекламу або стимулювання продажу тютюну у точках продажу ²¹	62,5	62,4	62,4
Молоді люди, які помічали як хтось вживав тютюн на телебаченні, у відео або фільмах ²²	81,2	82,4	79,9
Молоді люди, яким представники тютюнових компаній будь-коли пропонували безкоштовні тютюнові вироби	4,4	5,2	3,6
Молоді люди, які мали якусь річ із логотипом тютюнового бренду	7,8	9,8	5,8*
АНТИТЮТЮНОВА РЕКЛАМА			
Молоді люди, які помічали інформацію, спрямовану проти куріння, у ЗМІ ¹⁷	49,1	48,5	49,9
Молоді люди, які помічали інформацію, спрямовану проти куріння, на спортивних або суспільних заходах ²³	42,0	43,8	40,3
Теперішні курці, які задумувалися про те, щоб припинити курити, через попередження на пачках сигарет ²⁴	26,8	27,0	26,6
Молоді люди, яким протягом останніх 12 місяців у школі розповідали про шкоду від вживання тютюну	52,3	47,5	57,0*

ЗНАННЯ ТА СТАВЛЕННЯ			
	УСЬОГО (%)	ХЛОПЦІ (%)	ДІВЧАТА (%)
Молоді люди, які вважають, що відмовитися від куріння складно	38,4	37,1	40,0
Молоді люди, які вважають, що куріння тютюну допомагає почуватися комфортніше на вечірках та соціальних заходах	27,5	27,5	27,2
Молоді люди, які вважають, що вдихання вторинного тютюнового диму шкодить їхньому здоров'ю	66,3	66,4	66,5
Молоді люди, які підтримують заборону куріння в закритих приміщеннях у громадських місцях	70,4	68,8	72,1
Молоді люди, які підтримують заборону куріння поза приміщеннями у громадських місцях	51,2	50,2	52,3

¹ Курили сигарети або інші тютюнові вироби у будь-який час протягом останніх 30 днів. ² Курили сигарети у будь-який час протягом останніх 30 днів. ³ Курили сигарети 20 або більше днів протягом останніх 30 днів. ⁴ Курили тютюнові вироби, відмінні від сигарет (сигари, сигарили, лольку, кальян) у будь-який час протягом останніх 30 днів. ⁵ Будь-коли у житті курили (хоча б одна чи дві затяжки) сигарети або інші тютюнові вироби. ⁶ Будь-коли у житті курили (хоча б одна чи дві затяжки) сигарети. ⁷ Будь-коли у житті курили (хоча б одна чи дві затяжки) тютюнові вироби, відмінні від сигарет (сигари, сигарили, лольку, кальян). ⁸ Вживали бездимний тютюн у будь-який час протягом останніх 30 днів. ⁹ Будь-коли у житті вживали бездимний тютюн. ¹⁰ Курили сигарети, курили інші тютюнові вироби (сигари, сигарили, лольку, кальян) і / або вживали бездимний тютюн у будь-який час протягом останніх 30 днів. ¹¹ Будь-коли курили тютюн і / або вживали бездимний тютюн. ¹² Схильність або вразливість до вживання тютюну у майбутньому розрховувалася для тих, хто відповів «безумовно, так», «мабуть, так» або «мабуть, ні» на запитання «Якщо один із твоїх найкращих друзів запропонує тобі спробувати тютюновий виріб, ти спробуєш?», або відповів «точно так», «мабуть, так» або «мабуть, ні» на запитання «Як ти думаєш, чи спробуєш ти будь-який тютюновий виріб протягом наступних 12 місяців?». ¹³ Ті, хто відповів «абсолютно погоджуюсь» або «погоджуюсь» щодо твердження «Я думаю, я отримуватиму задоволення від куріння сигарет». ¹⁴ Вживали електронні сигарети у будь-який час протягом останніх 30 днів. Теперішнє вживання електронних сигарет оцінювалося окремо від куріння звичайних сигарет, інших тютюнових виробів (сигар, сигарил, лольки, кальню) та вживання бездимного тютюну, та не включено до визначення «теперішні споживачі тютюнових виробів». ¹⁵ Будь-коли у своєму житті вживали електронні сигарети. ¹⁶ Протягом останніх 7 днів. ¹⁷ Протягом останніх 30 днів. ¹⁸ Торгова точка, в якій теперішні курці сигарет купували сигарети протягом останніх 30 днів. ¹⁹ Серед тих, хто намагався купити сигарети протягом останніх 30 днів. ²⁰ На основі останньої покупки, серед тих, хто купував сигарети протягом останніх 30 днів. ²¹ Серед тих, хто відвідував хоча б одну точку продажу протягом останніх 30 днів. ²² Серед тих, хто дивився телевізор, відео або фільми протягом останніх 30 днів. ²³ Серед тих, хто відвідував спортивні або суспільні заходи протягом останніх 30 днів. ²⁴ Серед тих, хто помічав попередження про шкоду куріння на сигаретних пачках протягом останніх 30 днів.			
ПРИМІТКА: Визначення «молоді люди» стосується осіб віком 13-15 років. Результати були зважені для того, щоб репрезентувати усіх хлопців та дівчат віком 13-15 років, що навчаються у загальноосвітніх закладах. Відсотки відображають значення показника для кожної з груп, а не розподіл між групами.			
* Порівняння за статтю стає значущим, коли р < 0.05.			

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Глобальне опитування молоді щодо вживання тютюну (GYTS), компонент Глобальної системи епідеміологічного нагляду за вживанням тютюну (GTSS), – це світовий стандарт для систематичного моніторингу вживання молоддю тютюну та відстеження ключових показників контролю над тютюном. GYTS – національно репрезентативне опитування учнівської молоді у віці 13-15 років. В Україні GYTS було проведено тричі – у 2005, 2011 та 2017 роках – Інститутом громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва Національної академії медичних наук України у співпраці з Міністерством охорони здоров'я України та за підтримки Всесвітньої організації охорони здоров'я і Центрів з контролю та профілактики захворювань (США). Для отримання репрезентативних даних на загальнонаціональному рівні в усіх опитуваннях використовувався багатоступінчатий, стратифікований, кластерний дизайн вибірки. У дослідженні 2005 року взяло участь 6 579 учнів у віці 13-15 років (частка тих, хто відповів, склала 72,4%); 3 550 учнів взяли участь у опитуванні 2011 року (частка тих, хто відповів, склала 91,6%); а у 2017 році дослідження охопило 3 040 учнів (частка тих, хто відповів, склала 81,6%). Тимчасово окуповані території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, у 2017 р. не були включені до дослідження GYTS. Для уможливлення проведення порівняльного аналізу результати дослідження 2005 та 2011 рр. були перераховані лише для регіонів, охоплених опитуванням 2017 р. Додаткова інформація міститься в бюлетенях GATS «Основні факти» 2005, 2011 та 2017 років.

GYTS підвищує спроможність країн розробляти, впроваджувати та оцінювати програми з контролю над тютюном, насамперед ті, що орієнтовані на молодь. Це опитування допомагає країнам виконувати свої зобов'язання відповідно до Рамкової конвенції Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) із боротьби проти тютюну (РКБТ) для отримання даних, які можна використовувати для внутрішньо- та міжкраїнових порівнянь.

Протягом останньої декади Україна зробила значний поступ у зменшенні поширеності куріння завдяки реалізації положень РКБТ ВООЗ. Було прийнято та впроваджено важливі законодавчі ініціативи, у тому числі заборонено курити у низці громадських місць, включно із закладами громадського харчування, запроваджено графічні медичні попередження про шкоду для здоров'я на пачках сигарет, заборонено рекламу, стимулювання продажу та спонсорство тютюнових виробів, у рази підвищено податки на тютюнові вироби. Це дозволило суттєво скоротити поширеність куріння як серед дорослого населення, так і серед молоді. Найбільш вагомі зміни, що відбулися протягом 2005 – 2017 років серед молоді віком 13-15 роіків зазначені нижче.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Частка теперішніх споживачів тютюнових виробів скоротилася з 26,0% до 14,9%; у той же час, 18,4% учнів є теперішніми споживачами електронних сигарет (2017 р.)¹.

Частка теперішніх споживачів бездимного тютюну зросла з 1,5% до 3,1%.

Частка потенційних споживачів тютюну серед тих, хто його ніколи не вживав², суттєво зменшилася з 61,6% до 18,9%.

Значуще скоротилася частка учнів, що зазнають впливу тютюнового диму вдома та у будь-яких закритих приміщеннях в громадських місцях: з 70,1% до 20,5% та з 84,4% до 51,6% відповідно.

Частка теперішніх курців тютюну, які хочуть відмовитися від куріння на даний момент, зменшилася з 74,5% до 62,3%.

Зменшилася частка теперішніх курців сигарет, які можуть придбати сигарети попри свій вік⁶: з 64,1% до 46,3%.

Частка молодих людей, які помічали як хтось вживав тютюн на телебаченні, у відео або фільмах⁶, скоротилася з 96,8% до 81,2%.

Значуще зменшилася частка молодих людей, які помічали інформацію, спрямовану проти куріння, у ЗМІ: з 97,0% до 49,1%.

Частка учнів, які вважають, що вдихання вторинного тютюнового диму шкодить їхньому здоров'ю, зросла з 41,5% до 66,3%.

Значуще скоротилася частка учнів, яким у школі розповідали про шкоду від вживання тютюну⁷: з 86,7% до 52,3%.

ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Значна частка молодих людей є теперішніми споживачами електронних сигарет; частка теперішніх споживачів бездимного тютюну подвоїлася за останні 12 років. Це свідчить про нагальну необхідність запровадити ефективне регулювання цих продуктів, щоб убезпечити молодь від їх вживання.

Частка учнів, які зазнають впливу вторинного тютюнового диму вдома та у громадських місцях, значуще скоротилася, однак досі понад 50% молодих людей наражаються на тютюновий дим у громадських місцях, що свідчить про потребу посилити чинне антитютюнове законодавство та забезпечити його належне виконання.

Доступність сигарет для неповнолітніх зменшилася, однак досі 46,3% учнів (теперішніх курців сигарет) 13-15 років можуть придбати сигарети попри свій вік. Це потребує посилення контролю за виконанням положень чинного закону про заборону продажу тютюнових виробів неповнолітнім.

Частка молодих людей, які помічали як хтось вживав тютюн на телебаченні, у відео або фільмах дещо зменшилася, але досі понад 80% молодих людей продовжують спостерігати вживання тютюну на телебаченні. Для розв'язання цієї проблеми потрібно не лише посилити виконання чинного законодавства щодо заборони реклами тютюнових виробів, але також запроваджувати правила для телекомпаній, щоб звільнити телеконтент від демонстрації вживання тютюну.

Бракує інформації, спрямованої проти куріння, у ЗМІ, а також навчальних програм про шкоду куріння у школах. Хоча загальний рівень поінформованості молоді про шкоду куріння підвищився з 2005 року, тільки 66,3% учнів знають, що вдихання вторинного тютюнового диму шкодить їхньому здоров'ю, тому потрібні інформаційні та навчальні програми про шкоду куріння для молоді.

Скорочення частки теперішніх курців, які хочуть відмовитися від куріння на даний момент, може свідчити про нагальну потребу у навчальних програмах щодо шкоди куріння, а також у наявності доступних професійних сервісів з надання допомоги у припиненні куріння.